

19. august 2022

EM 2022/79

Jeg fremsætter hermed følgende beslutningsforslag i henhold til § 33 i forretningsorden for Inatsisartut:

Forslag til Inatsisartutbeslutning om at pålægge Naalakkersuisut at udarbejde indsatsplaner, der skal sikre borgerne adgang til lokale kurser i psykisk førstehjælp med henblik på at forebygge psykisk mistroivsel og risikoen for selvmord. Naalakkersuisut skal i videst muligt omfang inddrage alle relevante parter i arbejdet, herunder særligt lokale aktører og kommunerne. Indsatsplanerne skal være klar senest 1. juni 2023.

(Medlem af Inatsisartut Anna Wangenheim, Demokraatit)

Begrundelse

På FM 2022 blev det vedtaget at arbejde for at indføre et retskrav for at sikre psykologbehandling til børn under 18 år, som har været ofre for seksuelt misbrug samt for forælder/værgen til barnet. Som en konstatering på den stadig udfordrende situation med psykologmanglen i vores land skal vi gøre alt for at sikre, at vi også forebygger at børn, unge og voksne udsættes for psykisk vold og med mistroivsel til følge.

Vi skal minimere enhver risiko for, at de får selvmordstanker og i værste fald begår selvmord. Selvmord udgør fortsat en stor samfunds- og sundhedsmæssig udfordring i vores land. Her scorer vi højt i en kedelig statistik på verdensplan. Selvmord er et symptom på mange underliggende problemstillinger, som det er nødvendigt at forebygge.

Naalakkersuisut er aktuelt ved at udarbejde en selvmordsstrategi. Denne er endnu ikke blevet fremlagt for offentligheden på trods af, at den tidligere strategi har været udgået i flere år. Jeg mener derfor, at det vil være et godt supplement at konkretisere et forslag som dette, hvor man i højere grad forebygger lokalt ved at sikre lokalsamfundets empowerment herunder at fremme et lokalt medansvar for borgernes trivsel.

Lokalsamfundet bør klædes på til at varetage hinandens interesser. Det er en stor værdi, som vi som grønlandere ofte viser med stolthed ved, at vi er gode til at hjælpe hinanden. Det har vi set ved flere lejligheder eksempelvis når vi årligt samler ind til de kræftramte, da vi stod sammen i forbindelse med tsunamien for 5 år siden og da vi beskyttede hinanden, hver for sig, under Coronaepidemien.

Alligevel har vi desværre ikke helt formået at hjælpe hinanden, når det kommer til psykisk førstehjælp. Det bør vi kunne hjælpe hinanden med at blive bedre til. Den manglende hjælp medfører store konsekvenser, som vi alle sammen er blevet vidende om via en rapport og ved mediedækning.¹

Og for nogle, desværre, på allertætteste hold i forbindelse med tabet af et nært familiemedlem. Det er tragisk, og ethvert liv, der går tabt til selvmord, er en national sorg og krise.

Børnerettighedsorganisationen, MIO, har været ude med en kritik over, at Naalakkersuisut ikke inddrager

¹ Sermitsiaq.AG, "Børn mangler psykisk hjælp: Den yderste konsekvens er selvmord", 16. februar, 2022: <https://sermitsiaq.ag/boern-mangler-psykisk-hjaelpyderste-konsekvens-selvmord>

de unge i selvmordsstrategien.² Jeg mener, at vi bør blive bedre til at inddrage alle relevante parter, og tage fagfolkernes anbefalinger alvorligt i det videre politiske arbejde.

I forbindelse med Familie- og Sundhedsudvalgets orienteringsrejse i juni 2022 har jeg yderligere erfaret, at forebyggelse praktiseres meget forskelligt lokalt og at der derfor ikke er en ensartet evalueringsmetode i forebyggelsestiltagene. Det giver nogle udfordringer med at evaluere strategierne centralt – der er på det nærmeste umuligt. Derfor er det godt med lokale forskelle, når der f.eks. skal implementeres folkesundhedsprogrammet, INUUNERITTA III og andre centrale strategier. Vi må dog også være fælles om at forebygge selvmord i højere grad, da det lader til at være en udbredt tendens blandt vores børn og unge i hele Grønland. Derfor mener jeg, at det vil være en god mulighed at øge muligheden for adgang til borgerrettet psykisk førstehjælp for at forebygge psykisk mistrivsel, som potentielt kan få fatale konsekvenser for den enkelte og dennes familie og omgangskreds. Vi må være åbne for at afsøge mulighederne fremfor at have fokus på begrænsningerne, hvilket psykologmanglen oftest leder til.

Alle kommuner har lokale forebyggelsesudvalg, og her kunne man forankre indsatserne om psykisk førstehjælp til gavn for alle borgerne i de respektive lokalsamfund. Det vil klart være en beskyttende barriere for borgerne således, at de voksne bliver bevidst om behovet for at beskytte børn og unge og sikre deres adgang til behovet for håndtering af kriser og sorg før der afledes psykiske udfordringer.

Først når der sker en selvmordshandling - det vil sige når "skaden er så stor" og uoverskuelig for borgeren - kan man få adgang til hjælp i psykiatrien efter op til 3 måneder.³ Først her, sker en afdækning af, om der er underliggende sygdomme, der er årsag til selvmordstanker- og til selvmordshandling. Jeg mener, at 3 måneder er alt for lang tid at vente, når skaden kunne være forebygget langt tidligere, og i bedste fald helt have været undgået, hvis barnet, den unge og den voksne havde fået den nødvendige og rettidige støtte i lokalsamfundet. I yderste konsekvens er det disse mennesker i nød, som vi desværre mister til selvmord, mens de venter på hjælp. Til endnu større sorg og yderligere traumatisering hos de efterladte og det respektive lokalsamfund.

Det her forslag adskiller sig fra ønsket om retskrav for psykologhjælp til børn og unge, og dennes forældre/værges samt selvmordsforebyggelsesstrategien ved, at det bliver et lokalt forankret forebyggelsestiltag, hvor man anvender de eksisterende menneskelige og faglige ressourcer til gavn for borgerne og de respektive børnefamilier. Man vil derfor også komme i berøring med psykisk vold, og hvad der skal til for at forebygge dette, som led i vores vedtagelse af Istanbulkonvention under Efterårssamlingen 2021.

Med disse ord ser jeg frem til at høre Naalakkersuisuts svarnotat samt indlæggene fra de øvrige partier.

De økonomiske og administrative konsekvenser for det offentlige

Arbejdet med at udarbejde en indsatsplanen forventes ikke at overstige et administrativt ressourceforbrug

² KNR.gl, "Børnetalesmand: Naalakkersuisut har ikke lyttet til unge med selvmord tæt inde på livet", 21. marts, 2022: <https://knr.gl/da/nyheder/b%C3%B8rnetalsmand-naalakkersuisut-har-ikke-lyttet-til-unge-med-selv-mord-t%C3%A6t-inde-p%C3%A5-livet>

³ Svar på § 37-spørgsmål nummer 10-2022

på et AC-årsværk.

I svar på § 37-spørgsmål nr. 140-2022 oplyser Naalakkersuisut, at de økonomiske og administrative konsekvenser til et kursustilbud vil afhænge af den konkrete udformning heraf. Naalakkersuisut oplyser, at det i "Redegørelse omkring afklaring af behov for førstehjælpskurser samt mulige løsninger" er estimeret, at en aftale med Kalaallit Røde Korsiat om en gennemførelse af 14 kursusarrangementer i 7 forskellige lokationer, samt projektledelse og koordinering heraf vil koste ca. 550.000 kroner årligt. Herudover oplyses det, at det vil koste i alt cirka 265.000 kroner at få uddannet 12 lokale instruktører i førstehjælp. Dette giver en samlet udgift på ca. 815.000 kroner årligt.⁴

De økonomiske og administrative konsekvenser for det private erhvervsliv

Ingen.

De økonomiske og administrative konsekvenser for borgerne

Ingen.

⁴ Svar på § 37-spørgsmål nummer 140-2022